

מוסף הארץ, 1.4.2005

מהפכה בשירותים

דליה קרפל

במשך ארבע שנים חקר ד"ר עידן ירון את תולדות בית השימוש בתרבות המערבית והגיע למסקנה סוציולוגית מרחיקת לכת: מעמדו הנחות משקף את יחסה של החברה לנשים. בשבילו זה היה מסע אינטלקטואלי לתוך הספרות, האמנות והקולנוע, שבו למד לחבב את בית השימוש, בהקשר הסמלי כמובן

ד"ר עידן ירון. בית השימוש משקף את הלכי הנפש, מצב הרוח ומצב התרבות של החברה

(צולם ב"איטל חרס", תל אביב)

צילום: ניר כפרי

לשלוש הנשים בחייו, אמו אלישבע, רעייתו קטרין ובתו מעיין, הקדיש ד"ר עידן ירון את ספרו, "בית השימוש במרחב הסמלי" שיראה אור החודש בהוצאת רסלינג. הן שתמכו בו לאורך המסע האינטלקטואלי המוזר ובשום שלב לא הרימו גבה בתמיהה לנוכח האובססיוניות שלו. הן ידעו שירון לא בחר לייחד ארבע שנים מחייו לחקר בתי השימוש, אלא כדי לעסוק בחקר תרבות באמצעות אותו מרחב מוצנע שלא מרבים לדבר בו. כמובן שלא חמקה מעיניהן העובדה שהאיש פמיניסט אדוק, ושגם זה מתקשר לבתי השימוש. איך? על כך בהמשך.

השבוע, כשהוזמן להצטלם בחנות לכלים סניטריים, הרגיש ירון צורך להסביר לאחד המנהלים שהוא חוקר תרבות ולא "אסלטולוג", חוקר אסלות. "במשך ארבע השנים שבהן עסקתי באופן אינטימי וקרוב בבית השימוש, כלום לא היה פשוט", הוא אומר. "אנשים הסתכלו עלי בצורה משונה. אנשים חזרו ושאלו, מה מצאת בבית השימוש, מה כבר יש

להגיד עליו, ואני עניתי במשפט של ילדים, 'אבא עוד לא יצא מבית השימוש'. אולי אצא עכשיו".

בתופעה השולית של בית השימוש איתר ירון "אמירות חשובות על מהות ההווה שלנו, התרבותית והאנושית". יותר מזה, הוא אומר שאף נוצרה אצלו "איזו קרבה נפשית למה שבית השימוש מסמל, ומצאתי שהוא משקף בצורה צרופה את הלכי הנפש, מצב הרוח ומצב התרבות של החברה. ולכן הספר עוסק בחקר התרבות".

דרכו אל בית השימוש החלה בכיתה במכללה האקדמית אשקלון, עם הסטודנטים שלו מהחוג לסוציולוגיה. בסמינריון על תרבות ארגונית של המאפיה הסיציליאנית העיר ד"ר ירון, שבסרטי הגנגסטרים מבליים המאפיונרים את מיטב שעותיהם במסעדות ובברים, כשבהקשר הזה מופיעה לא פעם סצינה של בית שימוש. "בנהיגה הביתה מאשקלון לירושלים חשבתי על פשרה של האמירה ותהיתי למה יוצרים רואים צורך לשלב את בית השימוש ביצירותיהם ומה הפונקציה שהוא ממלא, לא רק בקולנוע, אלא גם בתחומי אמנות וספרות. בסרטי הגנגסטרים מתרחשים בזירה הזאת אירועים דרמטיים, ובית השימוש מופיע במרכז העלילה ולא רק כחוליית מעבר עלילתית. הרבה פעמים מתרחשים בבית השימוש חיסולים ולא פעם מתקיימות שם פגישות חשובות, מעלימים חפצים מסוימים או מסתירים אחרים".

ירון טוען שבית השימוש, כמרחב קטן, מסוגר ואף מוקצה בתרבות המערבית, הוא חלל שמאפשר פרטיות. "הכתיבה והגרפטי בבתי השימוש גם מתקשרים לזה שהאדם יכול להביע שם את עצמו בצורה משוחררת וישירה, ולפעמים מלוכלכת, אם כי זו יכולה להיות כתיבה על מצב העולם שיש בה הבעת עמדה פילוסופית או אקטואלית, או עמדה שמתייחסת באופן בולט למיעוטים אתניים, לאומיים וגם לנשים".

כשהביוב זרם ברחובות

החלק הראשון של הספר עוסק במרחב הפיזי של בית השימוש ובתולדותיו, ובכלל זה האבולוציה הטכנולוגית שלו, בעיקר בתחום התרבות המערבית. הדיון בחלק השני, המתמקד במרחב הסמלי של בית השימוש, מצית אש בעיניו של החוקר. "העולם שמעסיק אותי הוא עולם הלשון ועולם הסמל ושם אני מוצא את המשמעות הקיומית שלי", הוא אומר.

מאז שהשלים את הדוקטורט שלו ב-1992, בחוג לסוציולוגיה באוניברסיטה העברית (על השינויים באורח חייהן של נזירות קתוליות בארץ משנות ה-60 עד שלהי שנות ה-80 במאה העשרים), עוסק ירון בטקסטים - מתרגום ועריכה של חומרים מדעיים להוצאות ספרים

אקדמיות ועד ניתוח טקסטים כחוקר. אם בעבודה על הדוקטורט בילה זמן רב במנזרים, הרי במחקר הנוכחי בילה הרבה בספריות, לא בבתי שימוש. "נקודת המוצא שלי היא לא ביציאה לשדה ולשטח, אלא בהליכה לטקסטים", הוא אומר. "עניין אותי איך בית השימוש מיוצג תרבותית ומה המשמעות שהוא מקבל בהווה התרבותית".

בתי שימוש היו קיימים בציוויליזציות קדומות כסין, הודו, מצרים, בבל, יוון ורומא, שבאחדות מהן הוסדרה בערים הגדולות מערכת מים זורמים. ירון מצא שמשחר הציוויליזציה היו שני סוגים בסיסיים של בתי שימוש: בלי מושב (לכריעה) ועם מושב (לישיבה). העדות הראשונה לשרברבות שעסקה בהתקנת צנרת מים וביוב היא מתרבות עמק האינדוס (כיום בפקיסטן) שפרחה בשנים 2500 עד 1700 לפני הספירה: בבתים רבים נמצאו חדרי אמבטיה ושירותים. ירון טוען שהרומאים, מכל העמים הקדומים, הביאו את התברואה לרמה הגבוהה ביותר, ובעיר רומא לבדה נמנו 144 בתי שימוש ציבוריים. חלקים ממערכת הניקוז העתיקה משמשים אף כיום את מערכת הביוב של העיר רומא.

עידן ירון
בית השימוש
במרחב הסמלי

רסלינג

אמנות מודרנית. "המזרקה" של מרסל דושאן על עטיפת ספרו של ירון

גם בחפירות ארכיאולוגיות בארץ נמצאו בתי שימוש ציבוריים, בין השאר בבית גוברין, באשקלון, בקיסריה ובירושלים (שני מושבים של בתי שימוש, עשויים אבן ירושלמית, נחשפו בעיר דוד בשכבה שתוארכה למאות השביעית והשישית לפני הספירה). המתקן בבית שאן הוא המרווח והמרשים ביותר, עם 57 מושבים ומערכת ניקוז.

היגיינה (Hygeia) היתה אלת הבריאות ביוון העתיקה ומשמה נגזר המושג היגיינה. ימי הביניים באירופה התאפיינו בזלזול בתנאי ההיגיינה, ומאחר שבנצרות נתפש הגוף כמקור

החטא, התגבש ציווי חברתי נגד רחצה. בכפרים נהגו לעשות את הצרכים בחצר, או בשדה, ואילו בערים נעשה שימוש נרחב בעביתים ובסירי לילה, שתוכנם נשפך במקרה הטוב לחצר אחורית או לנהר, ובמקרה הרע היישר לרחוב. המגיפה השחורה, שהתפשטה ברחבי אירופה באמצע המאה ה-14 וכלתה חלק ניכר מהאוכלוסייה, עוררה את השלטונות להידרש לסוגיית התברואה. בפאריס, למשל, יצא ב-1395 איסור לרוקן את סירי הלילה אל הרחוב.

ירון כותב שבתחילת הרנסנס, במאות ה-15 וה-16, ניכרה אמנם תחייה במדע ובאמנות, אבל מצב הסניטציה ברחובות לא שופר הרבה. הוא מביא ציטטה מן המשורר והסטיריקן האנגלי-אירי ג'ונתן סוויפט, שמתאר איך זרם הביוב בכל חלקי העיר, "זוהמה מכל צבעי הקשת ומכל סוגי הריחות סיפרה לכאורה מאיזה רחוב היא שייטה, לפי מראה וריחה". בית השימוש הפרטי נחשב אז סממן מעמדי מובהק. למלכים בנו תיבות עבית, שהיו לפעמים מפוארות ומעוצבות.

בית השימוש כמרחב ארכיטקטוני, טוען ירון, לא היה קיים לפני המאה ה-19. רשת אספקת המים הראשונה לבתים הוקמה בפילדלפיה ב-1802. כעבור כשישים שנה היו בארצות הברית 60 רשתות כאלו. רק במאה ה-20 זכתה האסלה בחדר משלה. אסלה בהדחת מים, שראשיתה אמנם בעת העתיקה, הוכנסה באנגליה לשימוש מחודש רק במאה ה-18. ירון מציג לקוראים תרשים מהמאה ה-16 מאת סר ג'ון הרינגטון, ובו בית שימוש שכלל מושב, מכל מים עילי, צינור גלישה, צינור הדחה, שסתום וצינור. חלפו כמאתיים שנה עד שאלכסנדר קמינגס, שען יליד אדינבורו, שיכלל את הרעיון, בנה אסלה בהדחת מים ורשם עליו פטנט. האנגלי תומס טוויפורד בנה ב-1885 לראשונה אסלה עשויה מקשה אחת מחרסינה, במקום המתכת והעץ שהיו מקובלים עד אז.

כל ממצאי חיפש דרך לסלק את הפגמים והליקויים של בתי השימוש הקיימים. בתחילת המאה ה-20 החידושים תכפו והלכו. מ-1930, במשך כשנתיים, קיבל משרד הפטנטים האמריקאי 350 פניות לרישום אסלות חדשות בהדחת מים. התופעה התפשטה ברחבי העולם ועוד לא שככה. ירון כותב שיפאן נמצאת בחזית הפיתוח הטכנולוגי בתחום זה, ומניבה שפע של מחקרים על בתי שימוש חכמים, אתרי אינטרנט וכנסים העוסקים בהם.

החל מ-1980 הכניסו היפאנים לבית השימוש רכיבים אלקטרוניים ודיגיטליים. מערכת בית השימוש של חברת מצושיטה, למשל, מציעה מושב שלא רק שוטף ומאוורר את האיברים המוצנעים, אלא גם מברך את המשתמש בתנועות קצובות של המכסה, מודד את משקלו, מחשב את שיעורי השומן בגופו, בודק רמות סוכר בשתן ומנתח את הרכב הצואה - והמידע הזה מוזן למערכת שמספקת עצות תזונתיות. ביפאן יש היום בתי שימוש שזוהרים בחשכה,

משמיעים מנגינות מרגיעות ומפיגים ריחות. יש בתי שימוש מדברים ובתי שימוש אוטומטיים שמשחררים את המשתמש מנגיעה באביזר כלשהו.

הכל נשאר במשפחה

יותר מהפרטים הטכנולוגיים מתעניין ירון בייצוג של בתי השימוש בתרבות. לטענתו, יוצרים רבים עוסקים בתחום המחקר שלו. בספרה "פחד גבהים" סיווגה אריקה ג'ונג את העמים לפי בתי השימוש שלהם ("בתי השימוש הגרמניים הם המפתח האמיתי לזוועות הרייך השלישי", היא כתבה, "הגרמנים מעריצים את החרא שלהם. כתחליף יוצרים האיטלקים פסלים ותמונות"). המלה חרא, מרד בצרפתית, נשמעה לראשונה על במת התיאטרון בהצגת "המלך אובו" של אלפרד ז'ארי ב-1896.

בקולנוע העיסוק בבתי השימוש חדש יחסית. לפי ירון, הוליווד הכירה בהמצאה המהוללת רק בתחילת שנות ה-60, ב"פסיכו" של אלפרד היצקוק. בטלוויזיה נשמעה לראשונה הדחת אסלה (ולא נראתה) בסדרה "הכל נשאר במשפחה", שפרקיה הראשונים שודרו ב-1971. לדבריו, מאחר שאין ספר שריכז את כל ההתייחסויות לבתי השימוש בתחומי התרבות השונים, ארך החיפוש שלו ארבע שנים. בשבילו זה היה מסע אינטלקטואלי לתוך הספרות, האמנות והקולנוע, הוא אומר. "ראיתי הרבה סרטים ובחנתי יצירות אמנות ועברתי מעניין לעניין ומהקשר להקשר וגם דיברתי עם חברים ופה ושם אנשים זרקו שם של יצירה שיש בה התייחסות לבית השימוש. ברור לי שהספר שכתבתי לא מיצה את הנושא והיו שישאלו למה לא טיפלתי בסצינה כזאת או בפרק מספר כלשהו. הגבולות של הספר פתוחים".

מדוע בעצם בחרת בבית השימוש כמרחב רלוונטי לדיון על התרבות המערבית?

"בית השימוש הוא תופעה שולית וגבולית, ודווקא בגלל שוליותו הוא משמש מאגר שממנו אפשר לשאוב משמעויות. המרחב הזה, שנתפש כשולי ומלוכלך, מעורר בעיות יסודיות כמו מהות הסדר לעומת אי הסדר; מה נקי ומה מלוכלך; מה מאורגן ומה לא; וגם שאלות אתיות יסודיות בחיינו. לא מזמן שמעתי מקצין בצה"ל, שהדרך הטובה לעמוד על מצבה של יחידה צבאית היא ביקור בבתי השימוש שלה. מה שהקצין רצה לומר, שברגע שהמשמעת, הסדר והערכים של היחידה מתרופפים, הביטוי המיידי של זה הוא שבית השימוש מלוכלך ומחורבן. זה נכון גם ביחס למקומות אחרים, כמו מסעדה או בית. פניו של בית השימוש משקפות את הפנים השונות של ציבור המשתמשים - מכאן שהוא משקף את החברה, את התרבות ואת מצב הרוח של אותה קבוצה".

זה קצת מובן מאליו, לא?

"בית השימוש הולך ותופס מקום מרכזי בחיינו למרות שוליותו. אם פעם הוא היה ממוקם מחוץ לבית, הוא הוכנס פנימה ובזמן האחרון אף מוצמד לחדר השינה שלנו. הסיבות הן טכנולוגיות, כמו מים זורמים, אבל אני רוצה להתייחס דווקא להיבטים הסמליים. בית השימוש משקף יחס דואלי, כלומר זכרי ונקבי, תרבותי וטבעי, וזה מה שעושה אותו מעניין. בתרבות המערבית, ההיבט התרבותי מזוהה עם הגברי ואילו ההיבט הטבעי מזוהה ברוב המקרים עם הנקבי או הנשי. הנשיות מזוהה עם הבהמי, עם הגופני והיצרי, והגבר מזוהה עם הרוחני. בית השימוש הוא איזו הוויה שבה שני הכוחות האלה פועלים בה בעת ובעונה אחת, אך בהרבה מקרים אנו מזהים אותו באופן עמוק דווקא עם ההיבט הטבעי והגופני, כלומר הנשי. המשמעות הסמלית הזאת לא נגזרת מהמאפיינים הפיזיים של בית השימוש, אלא מתוך התרבות שלנו, ששמה את הגבר במקום מרכזי ומשפילה את האשה. לא במקרה בית השימוש מתקשר לפורקן היצרים, ללכלוך, לריקון ולחדירה, כשאת כל הדברים האלה אפשר למצות בדימוי הכולל הזה שנקרא נשיות".

זה תיאור מקומם.

"זה משקף את המצב התרבותי של התרבות המערבית. אנחנו מנדים את בית השימוש, ומעמדו משקף בדיוק רב את יחסנו אל הטבעי, אל הגופני ואל הנשי. בית השימוש הוא חזירי, ומה זה חזירי? - נשי. בית השימוש הוא בהמי, ומה בהמי? - הנשי. אין בכך חידוש, אני מצטט בספר מקורות המגדירים את האשה כבהמיות אחת גדולה. אני טוען שהשפלת בית השימוש שווה להשפלת הטבעי, ולהשפלת הנשי. לכן אמרתי שבית השימוש משקף מצב תרבותי ונפשי, כי הוא מביא לביטוי את החלוקה הגסה בין הנשי לגברי ואת ההבחנה שנותנת ערך לזכרי ושוללת את הנקבי. זה מצב שאני מבקש בספר להתגבר עליו. הספר הוא ניסיון לחשוף את הזיהוי הזה של בית השימוש עם איכויות נשיות נחותות, ובאפילו אני מציע מצב מיוחל חדש".

והוא?

"אם יחול שינוי תרבותי בכיוון המיוחל, נזהה אותו מיד באופן שבו נתייחס לבית השימוש. אם האשה תתפוס את מקומה הראוי בתרבות, ואם נדע להיזון מהאנרגיות הנשיות שנדחקו והודרו במשך ההיסטוריה של התרבות המערבית, ואם נכיר במהות הנשית ובאחרות הנשית, גם האופן שבו נתייחס לבית השימוש ישתנה בתכלית. ברגע שלא נזהה את הטבעי, את

הגופני ואת הנשי עם המזוהם, גם בית השימוש וגם הפעילות שאנחנו מקיימים בו לא ייתפשו בעינינו ככאלה".

האם זה בכלל אפשרי?

"קבלת הגוף מבחינתי היא קבלת הטבעי וקבלת הנשי. אם נקבל את הגוף, נקבל במידה מסוימת את אוצרותיו וזה ישקף את קבלת הנשי. ברגע שנראה שינוי ביחסנו לבית השימוש נדע שהתרחש שינוי תרבותי ביחס לאשה: לא חברה המורכבת רק משני מיגדרים, אלא ישות חדשה, משולשת, שבה מצויים ההיבטים שנראים ניגודים לכאורה, כמו טבעי-תרבותי, זכרי-נקבי, שכל אחד מהם שומר על המהות הייחודית שלו, והם משלימים זה את זה בתוך מכלול שלם אחד".

איך מגיעים לשם?

"בקושי. התופעה שאני מדבר עליה כל כך משוקעת בתרבות שלנו, שקשה להשתחרר ממנה. יש הוגים שראו את העניין הזה, כמו יונג למשל, שדיבר על השאיפה להגיע לאיחוד בין שני המרכיבים. המפתח שלי הוא מערכת היחסים בין ארוס לפסיכה: בסופו של התהליך, למרות הלחץ על פסיכה להיטמע ולטשטש את זהותה, היא הצליחה לשמור על הזהות הנשית וליצור שלמות הוליסטית ביחד עם ארוס, שזאת השלמות הרצויה. יונג מכנה זאת הנישואים השמימיים, אידיאל שבו אנחנו מתגברים על הניגוד בצורה הנעלה באמת".

מישהו בתרבות שלנו הגיע לדרגה כזאת?

"מי שהרשה לעצמו לשאוף להגיע למצב שבו הנשיות והגבריות שלובים זה בזה בצורה אמיצה היו אנשי שוליים, כמו אמנים דאדאיסטים וסוריאליסטים. מרסל דושאן הוא דוגמה טובה, או אנדרה ברטון, המייסד ונביא התנועה הסוריאליסטית, שאמר שהיה רוצה להחליף את המין כמו שהוא מחליף חולצה. אצל דושאן זה התבטא במשחק מתמיד בזהויות מיניות, וישנו התצלום המפורסם של דושאן בדמות אשה שצילם מאן ריי, שהופיע תחת הכותרת Rose Selavy (על פי אחד הפירושים - Eros, c'est la vie, ארוס, זה החיים). לכן, המשפט החותם את הספר, 'אם נשכיל ללכת בנתיב זה נוכל אולי להגיע... אל עבר הפסגות הצחורות של ארוס ופסיכה, ולהכריז בפה מלא - בפרפראזה על משחק המלים של דושאן - Psyche Selavy & Rose: ארוס ופסיכה, זה החיים".

הגבר כבול באזיקים

עידן ירון נולד בירושלים ב-1954, הבכור משלושת ילדיהם של קלמן ואלישבע ירון. אביו עסק בחינוך למבוגרים ואמו, ד"ר בביוכימיה, ניהלה בין השאר את הספרייה של מדעי הרוח והחברה באוניברסיטה העברית בהר הצופים. הוא עשה בגרות מוסיקלית בתיכון ליד האקדמיה למוסיקה, אבל זנח את הנגינה על קלרינט אחרי שהתגייס לצבא. בתפקידו האחרון בצבא היה קצין חינוך חטיבתי, ואחר כך למד סוציולוגיה.

כשהיה בצבא הכיר בירושלים את אנה קתרינה, תיירת דנית ממשפחה לותרנית, שהיתה אז בת 16. ב-1976, לאחר שגמרה את התיכון בארצה, התחתנו השניים בנישואים אזרחיים בעיירת קיט קטנה בדנמרק ושבנו לישראל. קטרין ירון למדה עברית, התגיירה ביוזמתה, למדה מחשבים באוניברסיטה ועבדה במשך שנים במשרד האוצר. לא מזמן סיימה קורס למורי דרך וזאת שנתה השנייה בחוג ללימודי ארכיאולוגיה באוניברסיטה העברית.

יש להם חמישה ילדים, הגדול בן 24. בן אחר משרת בצבא קבע, שלישי השתחרר מהצבא בגלל חוסר התאמה ועוסק באמנות, בת בכיתה ט' והצעיר בכיתה ה'. יחסו המעריץ של עידן ירון לרעייתו מעורר התפעלות. ספרו מוקדש לנשות קריירה, לנשים שהכירו בערך עצמן. בהגדרה זו כלולה כמובן גם אמו, שהיתה לדבריו הדמות הדומיננטית בחייו, "בשל היותה חזקה, דעתנית ולאורך השנים מנהלת קשוחה ומכובדת".

ירון טוען שהאנושות מורכבת מארוס ופסיכה, ובלי שנחיה באופן מעשי גם את ההיבט הזכרי וגם את ההיבט הנשי של אישיותנו לא נגיע למיצוי מלא של הפוטנציאל האנושי שלנו. "בעקבות המחקר שיניתי את העמדה הרגשית שלי כלפי בית השימוש", הוא אומר. "למדתי לחבב אותו, לא במובן הפיזי, אלא בהקשר הסמלי: הגעתי להכרה שונה ביחס לאשה וביחס לנשיות. הסביבה התרבותית שלנו דוחה את האשה, ואני כמובן חלק מהתרבות הזאת, והישראלית בפרט, אבל הצלחתי לפרוץ דרך והגעתי להבנה עמוקה יותר דווקא מתוך הסתכלות והרהור עמוק בבית השימוש, וזה משהו שאני מקווה שגם הספר יעשה".

מה יש לומר על החברה הישראלית בהקשר הזה?

"הבעיה הגדולה בחברה הישראלית היא שעוד לא עברנו מהפכה גברית. האשה עברה כמה תהליכי שחרור ואילו הגבר עדיין כבול באזיקים קשים, ושבוי בדימויים גבריים חזקים שלא מאפשרים לו להביא לידי ביטוי את הפנים ה'נשיות' שלנו. הוויכוח הישן בשאלה אם גברים בוכים או לא, נפתר. אז בעניין הזה הפשרנו, אבל המהפכה הגברית טרם הגיעה לכאן".

התרבות ההומואית לא מחזקת את היסוד הנשי שבגבר?

"אני לא מתייחס לתופעות שוליות. אני רוצה ששחרור האנרגיות הנשיות יאפשר לכולנו עשייה, יצירה וחוויה מרפאת ושלמה יותר כבני אדם".

בפרסומות רואים צעירים בבתי שימוש, צעירים עושים סקס בחדרי שירותים במועדונים, האם יש לכל אלה משמעות כלשהי?

"בהחלט ניתן לנטר שינויים תרבותיים. בית השימוש חוזר במידה מסוימת למרכז ההווה של הציוויליזציה המערבית. זה דומה גם לשינוי היחס שלנו אל המיניות הביזארית, אל ההומוסקסואלי, אל הלסבי, ובזה אני רואה בהחלט דוגמה טובה לשינוי היחס שלנו למיעוטים, לשונה ובעיקר לנשי. כיוון שזה בא לביטוי בתרבות של הצעירים זה יכול להיות סימן לשינוי בין דורי, שיביא אותנו למציאות תרבותית חדשה. אבל בינתיים מה שקורה במועדונים, ובתרבות הצעירים בכלל, זה שאנחנו מרוקנים את יחסי המין ממשמעותם הרגשית העמוקה, המזוהה עם נשיות, ומשווים להם משמעות טכנית. האקט הזה הופך ל'אקט גברי', ונשים עושות עכשיו מה שגברים עשו בעבר. ריקון המשמעות של האקט המיני שווה לריקונו מהנשיות והפיכתו לגברי יותר".

על עטיפת הספר מופיעה יצירתו של מרסל דושאן "המזרקה". "היצירה נשלחה לתערוכה ונדחתה בטענה שהיא חפץ מחדר האמבטיה", אומר ירון. "בשלהי 2004 פסקו 500 מומחים בריטים שזוהי יצירת האמנות המודרנית המשפיעה ביותר, לפני 'גרניקה' של פיקאסו. עברו כמעט 90 שנה מאז שנוצרה ובישראל יש רבים שלא מכירים אותה ומסתכלים על הספר ואומרים 'איכס'".